1959 APR 1

Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188—296, 188—307

KÖZÉRT

MESÉL A MÚLT

„Csitt, most valahol, tán Újpesten,
Húsz esztendős legénynek vackán
Álmodik a nyomor." (Ady)

Hová tartozol emberke?

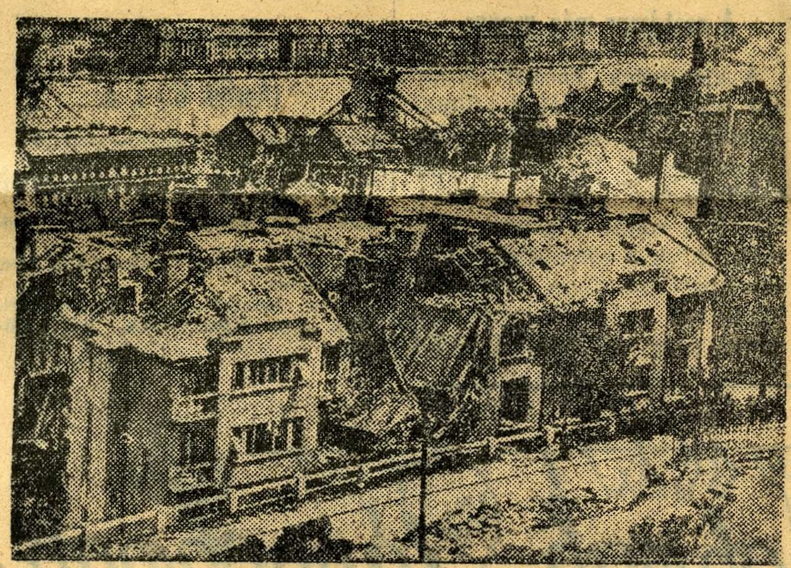

Budapest utcái, házai romokban hevernek. A háború kegyetlen pusztítása ez.

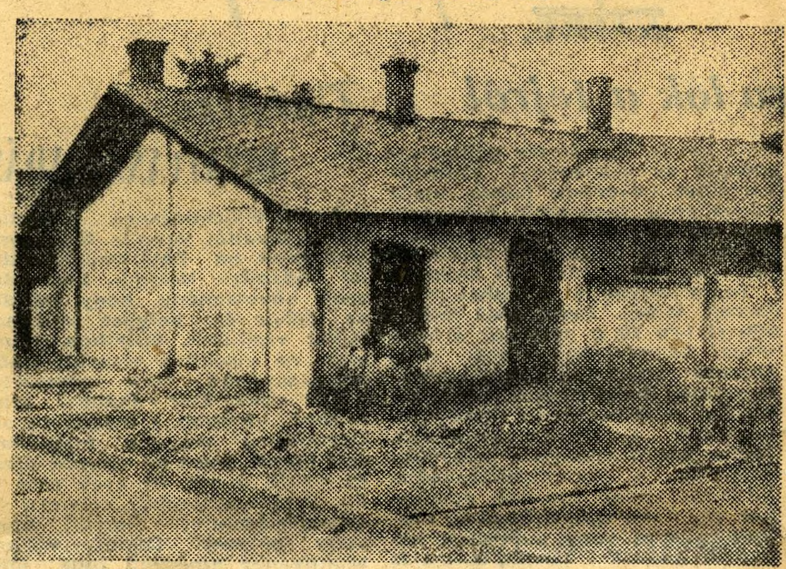

A rossz hírű Valéria-telep — a régi idők nyomortanyája

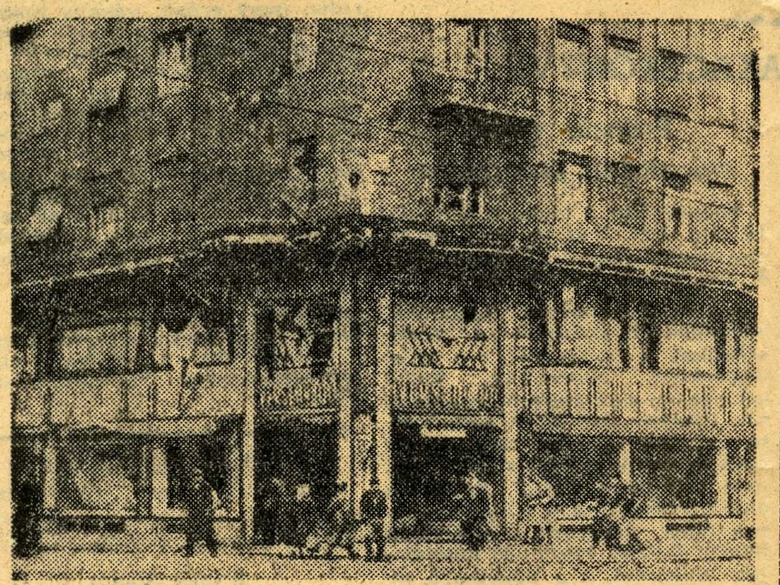

1956. október 23. Az ellenforradalmárok megpróbálták visszaállítani Mindszentyék hatalmát, hogy ismét odajusson a magyar nép, ahonnan a felszabadulás kiemelte.

RÉGI INASÉLET

Gyurkára korán sor került. A játszótéren, a grundokon lett volna a helye, kergetni a proligyerekek rongylabdáját, ő azonban felcsapott kenyérkeresőnek. Vékonydongájú, aprótermetű legényke volt, de annál elevenebb, értelmesebb. Egyszer kifutó gyermeket kerestek a Friss Ujság hirdetésében. Vékonyéknál Gyurin kívül három gyerek volt még, és bizony meg kellett fogni minden fillért. Mert, hej de sűrűn kellett cserélni az amúgy is ócskán vett rongyokat, lábbelit! Vékony bácsi keveset dolgozott akkoriban, legalább annyiszor volt munka nélkül, ahányszor munkában. Keserves év volt a harmincas... Az asszony dolgozott ugyan a szappangyárban, de mi bért fizettek a nőknek?! Csak azért alkalmazták őket, hogy a gyáros olcsó munkaerőhöz jusson. Így hát Gyurka felcsapott kifutónak. Alig valamivel volt magasabb a kétkerekű kocsi fogantyújánál. Üresen is nehéz volt neki, hát amikor áruval is megrakták. Nem ám nyolc órakor ment a csarnokba, hanem hajnalban: együtt kellett ébrednie a kakasokkal, még előbb is valamivel. Munkájáért nem sok pénzt kapott, de a néhány fillér is enyhített valamit odahaza. Így lett a tizenkét éves gyerkőcből egyszeriben felnőtt, mert, aki kenyérkereső, bíz' az annak számít...

Négy kerek esztendeig tartott a kifutó élet. Volt eset és nagyon sokszor, amikor nemcsak a belterületi csarnokba szállította ki az árut, hanem a peremvárosokba is. De sokszor járt Csepelen! Kifelé menet nem is volt különösebb baj, hűvös volt a hajnal, könnyen gurultak a kerekek a síma aszfalton. Hazafelé viszont, amikor már hétágra izzott a nap és felolvadt az útburkolat, ugyan meg kellett markolni a kocsi rúdját. Tetejébe a tikkasztó hőség... Közben mindig irigykedve nézte az inasokat. Nem azért, mintha azoknak jobb lett volna, dehogy — mégsem trógernak nézték őket, hanem a jövő mestereit látta bennük mindenki, s ez nagy különbség volt! Gyurka is szeretett volna inas lenni: ha fát kellett vágni, vizet hordani a főnökének, esetleg segíteni a nagytakarításnál, sétáltatni a srácokat — nem halt abba bele még senki. Hanem más baj volt. Az alacsony ember mindig azzal vágja ki magát társaságban: nem kilóra mérik a férfit... Gyurka esetében éppen hogy kilóra mérték. Mert olyan szempont is vezérelte a főnököket: vajon az inas bírja-e majd a hetven-nyolcvan kilós liszteszsákokat, ha árut kell kihozni a raktárból, vagy oda behordani? Esetleg, ha még nehezebb munkára kerül sor? Láttam már én olyasmit is, hogy üzletpangás idején fát szedtek az erdőben, vagy kubikoltak az inasok. Esetleg kertet ástak. Nehéz munka ez mind a három... Gyurinak ezúttal kedvezett a szerencse: felvették tanoncnak. Kovács fűszeresnek, akinél egyébként kifutóskodott is, megtetszett a szolgálatkész, fürge, szófogadó gyerek. Elkészítették a három évre szóló szerződést, amit Gyurka boldogan nyugtázott. Ettől kezdve más embernek érezte magát. S ez bizonyos változást is hozott az életébe. Kifutó korában mégsem volt olyan szigorú felügyelet alatt. Olykor focizhatott is valamicskét. De ettől kezdve minden perce „be volt táblázva": tejhordás, takarítás, ideszaladj, odaszaladj, most árut kell hozni, máskor bolti takarítás várta. Nem ám akárhogy: meg volt annak a mottója. Elsősorban is: a söprűvel úgy kellett bánni, hogy a cirok élettartama hosszú legyen. Maga a főnök mutatta meg, hogyan kell a söprűt forgatni. Aztán: a söprögetést a bejáratnál kellett kezdeni és befelé haladni. Ellenkező esetben volt mit hallgatnia az inasnak: „Nem tudod, szerencsétlen, ha kifelé söpörsz, kisöpröd a kuncsaftot is? Azt akarod, hogy tönkre menjek...?"

A második évben valamivel könnyebb volt a munkája Gyurkának. Új tanulót vett fel Kovács. Gyurka avanzsált, rangidős lett: a ház körüli apróbb tennivalók tovább öröklődtek. A boltban is több időt tölthetett. Valójában most kezdett megismerkedni a kereskedelem ezer gondjával. Önállóan dolgozott a pultnál, büszkén mérte a sót, cukrot, élesztőt. Észre sem vette, hogyan robog mellette az idő. Csak a munkaidő nem változott: végig megmaradt a tizennégy órának naponta. Ha pedig a főnöknek kedve szotyytyant rá, s ez elég gyakran megesett, vasárnapra is berendelte a gyerekeket, előkészíteni az árut másnapra. Külön fizetség nem járt érte, esetleg egy fagylalt, vagy mozira való.

Ez ma már természetes...

KOVÁCS ERZSIKE kereskedelmi tanuló a 11 415-ös boltban. Mint hallottam, jó tanuló, jeles rendű, s a boltban is ügyes. Nemrégiben a tanulók helyi versenyén szerzett egy ezüst érmet és háromszáz forint jutalmat. Miután rajta kívül még jónéhányan jutottak ilyen szép győzelemhez — hát nem nagy esemény Erzsóka versenybeli helyezése. Sőt, a következő sorokban sem írok erről a kislányról semmi különöset. Mert ugyan mi rendkívüli van abban, hogy *Kovács Erzsi* a tizennyolc éves tanulólány nemrégen vásárolt magának *divatos, csinos kisestélyi ruhát. És természetes dolog az is, hogy ruhatárából — amit ő nem tart gazdagnak — sok egyéb között nem hiányzik a kiskosztüm, a körömcipő és a habkönnyű nylon sál sem.* Így mondta el a másodéves kis tanuló, s lassan-lassan az is kiderült, hogy alig van olyan film, amit nem látott. Hetenként *kétszer, sőt háromszor is elmegy a moziba, de az sem ritkaság, hogy barátnőivel beül a cukrászdába süteményezni.*

NO, DE AZT HISZEM, máris sokat mondtam, s *Kovács mama* — ha netán kezébe kerül ez az újság — kicsit rosszallóan gondol csemetéjére, mert hiszen Erzsike az otthonról kapott heti 30—50 forint zsebpénzből jár moziba, s abból telik egy kis nassolásra is. Ám az is meglehet, hogy büszkén olvassa anyuka ezeket a sorokat, hogy lám-lám, ők a férjével már ezt is megengedhetik kislányuknak. Sőt még ennél többet is. *Ha valamit vásárolni szeretne Erzsók, hát megtoldják valamennyivel a havi 230 forint tanulópénzt.* Dehogy vennének el egy fillért is, nem szorulnak ők arra még akkor sem, ha odahaza Bicskén két fiú is nyűvi a cipőt, a ruhát, pusztítja a kenyeret.

Ugye kedves olvasó, valóban semmi különös nincs abban, amit *Kovács Erzsiről* írtam? Az ő számára bizonyára a világ legtermészetesebb dolga, hogy *mint tanuló a Szeged étteremben ebédel, s a heti harminckét forintból huszonhetet a vállalat fizet. No, és az már csak igazán magától értetődik — tizennégy esztendeje —, hogy az iskolai testnevelésen kívül időnként a Rudas uszodába jár, s hogy ötven százalékos kedvezménynyel kap színházjegyet, s a boltban minden reszortot ismer, a szakmának minden mozzanatára megtanítják.*

A MA ERZSIKÉI már nem találnak ebben semmi rendkívülit, mert ők csak hírből ismerik a tanoncok életét, s a legtöbben hiszik is, nem is, amit hallanak a múltról. Vallják be önmaguknak anyukák, apukák — akik még agyonhajszolt tanoncok voltak — ma már önök is természetesnek veszik azt, hogy gyermekeik hetenként háromszor annak rendje és módja szerint az iskolában vannak, s három napot töltenek a szakma gyakorlati megismerésével. Közömbösen vesszük tudomásul, hogy az Erzsikék, a Julikák és a többiek ismerik az Erkel Színházat, az Irodalmi Színpadot, s az is megszokott számunkra, hogy *gyerekeink, a szépen öltöző kultúrát ismerő tanulók terített asztal mellett kétfogásos ebédet esznek mindennap.*

MIT MOND A JELEN?

Óvodáinkban gondtalan, vidám a gyermekek élete.

Az üzletek tele minden jóval, gazdag választék áruból, de a vásárlók sem hiányoznak.

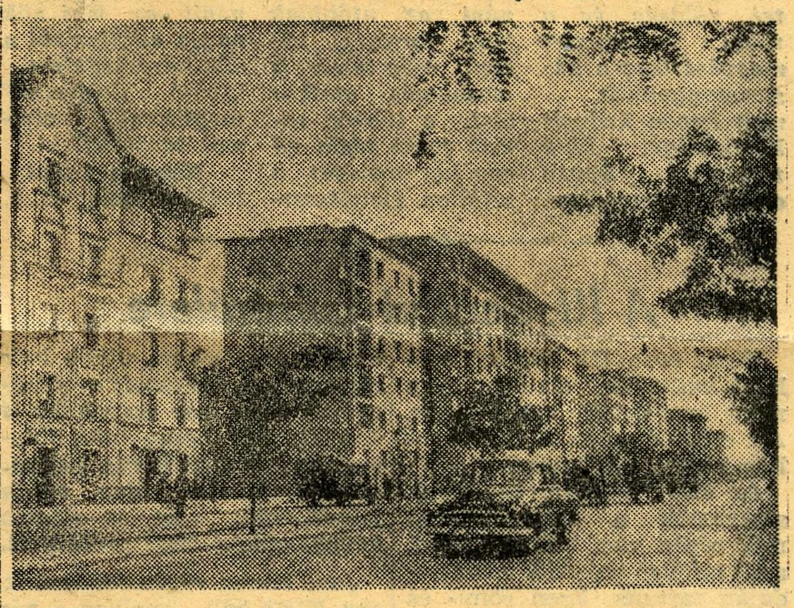

Modern utcasorok épülnek Budapest-szerte. A lakásokat a munkások veszik birtokukba.

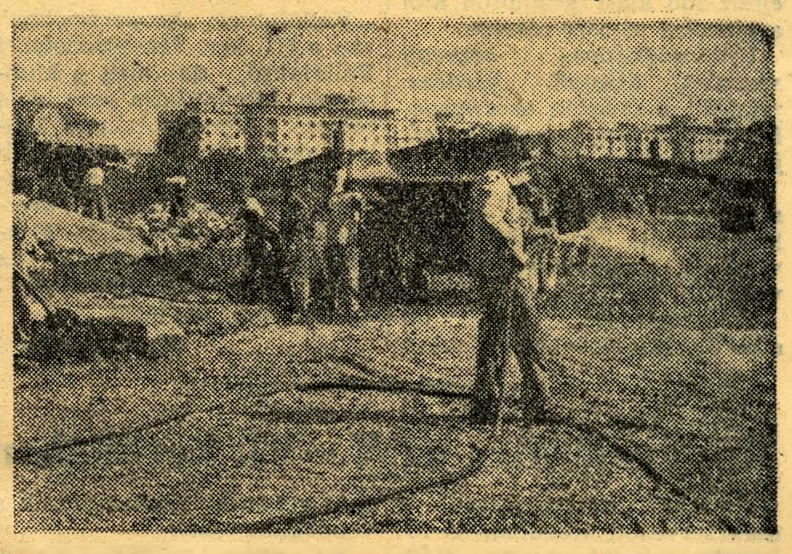

Eltűnik a Valéria-telep. Helyére új városrész épül.

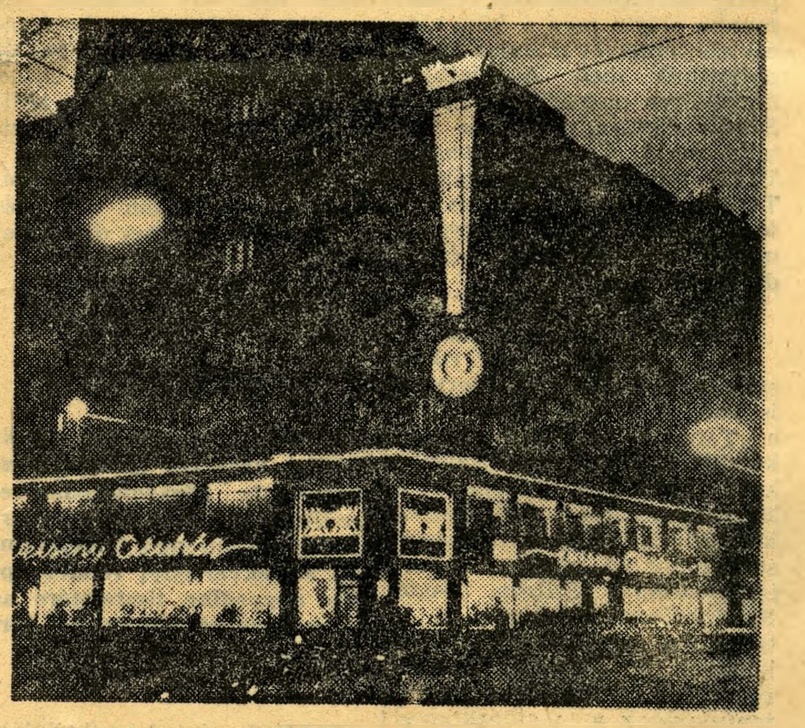

A Verseny Áruház sokat szenvedett az ellenforradalom idején, de íme: a szorgos munkáskezek nyomán szebb lett, mint valaha.